

OPONENTSKÝ POSUDOK NA DIZERTAČNÚ PRÁCU

JUDr. JINDŘICHA VÍTEKA

NA TÉMU

„ODPOVĚDNOST STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ OBCHODNÍCH
SPOLEČNOSTÍ“

Študijný odbor: Obchodné právo
Školiace pracovisko: Fakulta právnická Západočeské Univerzity v Plzni
Vedúci dizertačnej práce: prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
Oponent dizertačnej práce: doc. JUDr. Mojmir Mamojka, PhD.

Obchodnoprávna reglementácia je dlhodobo najdynamickejšie sa rozvíjajúcou oblasťou spoločensko-právnych vzťahov. Pravidlá správania sa v podnikateľskej sfére musia najmä v posledných rokoch odolávať kritike prameniacej z ekonomických zlyhaní, ktoré sú výsledkom snáh bankových a iných silných podnikateľských subjektov. Tieto entity sú v rozhodovacích aj realizačných procesoch reprezentované konkrétnymi fyzickými osobami a aj preto je v rámci obchodnej globalizácie nutné venovať viac pozornosti konaniu v mene obchodných spoločností a najmä zodpovednosti, ktorá z tohto konania vyplýva. Možno povedať, že príslušná úprava si žiada vyššie študijno-aplikačné nasadenie než kontraktálne postupy, keďže právo obchodných spoločností je tvorené striktnejšou úpravou, ktorá je vo svojich bazálnych pilieroch tvorená prevažne kogentnými ustanoveniami ako v rámci vnútroštátnej, tak aj európskej normotvorby. Aj z týchto dôvodov je výber témy aktuálny a obsahovo vďačný z vedeckého aj praktického hľadiska.

Vyššie uvedené časovú relevantnosť témy prezentuje dizertant už v prvých riadkoch predkladaného textu citujúc prof. Eliáša v rámci naliehavosti konkrétnych normotvorných riešení a to nielen v obchodnoprávnej ale aj v trestnoprávnej rovine. Vzhľadom k objektívnej rozsiahlosti predmetnej oblasti sa autor správne rozhodol venovať len obchodným spoločnostiam uvedeným v § 56 ods. 1 Obchodného zákonníka, t. z. bez zohľadnenia nadnárodných platforiem (aj keď podľa rozsahového nasadenia dizertanta predpokladám, že v budúcnosti preskúma aj tieto súvislosti, čo by pre právnu vedu aj prax bolo nepochybne prínosné). Taktiež kvitujem jasnú profiláciu jednotlivých inštitútov, ktoré majú tvoriť jadro oponovaného textu: „*zodpovednosť za škodu spôsobenú štatutárnym orgánom spoločnosti a v jej rámci vymedzenie kľúčového pojmu konania so starostlivosťou riadneho hospodára*“ s tým, že budú interpretované pomocou analytickej, syntetickej a komparačnej metódy.

Autor používa osvedčený a zároveň vyžadovaný vedecký postup, v zmysle ktorého začína všeobecným výkladom pri „*hľadaní významu právneho pojmu „zodpovednosť*““. Miera detailnosti je na subjektívnom posúdení, keďže rutinný oponent by možno namietal príliš široké súvislosti skúmaného pojmu, osobne však vítam primeranú komplexnosť interpretácie jedného z najbazálnejších právnických pojmov a to aj z filozoficko-historického hľadiska. Interesantný pohľad pred podrobnejším ohliadnutím sa do minulosti uzatvára citácia Boguszaka, podľa ktorého „*rozsah a medze právnej zodpovednosti nemožno meniť inak než zákonom, a to v súlade s ústavným poriadkom, vrátane súladu s Listinou základných práv a slobôd*“. Dizertant v nasledujúcom texte neopomína ani teoretické polemiky pertraktované v československých právnickej kruhoch v polovici minulého storočia, čo je vzhľadom k častej neochote skúmania literatúry tohto obdobia medzi dnešnými rigorozantami a dizertantami

d'alším významným pozitívom textu a opätovne svedčí o tom, že pre autora je pri výbere použitých zdrojov primárnym faktorom kvalita právnej argumentácie a nie miesto na časovej osi (zvlášť korelácia názorov V. Knappa a Š. Lubyho). Za jeden z najurčujúcejších postojov považujem myšlienku M. Knappovej, podľa ktorej napr. občianskoprávna „*zodpovednosť vzniká až vtedy, ak bola povinnosť porušená a ak má porušenie povinnosti za následok dopadnutie sankcie*“. Nadväzujúci a v dobrom slova zmysle obšírny text však nie je len revíziou publikovaných názorov, ale autor v prípade nesúhlasu správne koriguje tradičných odborníkov ako napr. prof. Pelikánovú kvôli jej kritike domnejšej absencie zmienky o princípoch európskeho zmluvného práva v návrhu znenia občianskeho zákonníka.

Aplikačnejšia časť textu začína od tretej kapitoly s názvom „*Štatutárne orgány obchodných spoločností*“. V podkapitole „*Obchodné spoločnosti a štatutárny orgán*“ dizertant identifikuje hlavný problematický bod tohto vzťahu „*v oddelení vlastníctva a kontroly*“. V tejto súvislosti plne súhlasím s autorom citujúc Pokornú, že napr. „*akcionári do každodenných rozhodovacích procesov spojených s riadením spoločnosti nezasahujú a naopak členovia štatutárneho orgánu tieto rozhodovacie procesy držia vo svojich rukách ... Zákonná úprava sa preto snaží motivovať členov štatutárnych orgánov k chovaniu, ktoré jednoznačne preferuje záujmy spoločnosti a rozhodne nesmeruje k zmäkčeniu právnej úpravy ich postavenia*“. Osobne dopĺňam, že riešiteľnosť konfliktu medzi záujmami štatutárneho orgánu a akcionármi v a.s. či spoločníkmi v s.r.o. je v praxi obvykle daný kvalitou zakladateľského dokumentu a zmlúv o výkone funkcie, pričom kumulácia rozhodovacích a realizačných kompetencií v tej istej osobe, aj keď rozhodujúcej a konajúcej prostredníctvom iných orgánov, je jednou z najpevnejších kontrol nad chodom spoločnosti. V nadväznosti na autorom citovaný názor B. Havla („*napätie medzi členmi orgánov obchodnej korporácie, jej vlastníckymi a veriteľmi je imanentnou súčasťou práva, pričom stret je hnacou silou vývoja a je na jednotlivých stranách zmluvy, aby sa stretu vyvarovali*“) uvádzam, že všetko je otázkou miery tak, ako prezentovali starí filozofi: t. z. miera regulácie prostredníctvom zákona alebo „*vloženie viac dôvery do rúk samotných aktérov zmluvného vzťahu*“. Nasledujúca systematika, ktorá sa po stručnej komparácii s úpravou skúmanej oblasti v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska vracia do minulosti v rámci úpravy zodpovednosti štatutárneho orgánu, je výsadou „*autorskej licencie*“, aj keď osobne by som v tomto prípade uprednostnil historický exkurz a až následne zaradil výklad platného právneho stavu a to aj z dôvodu následného členenia druhov zodpovednosti štatutárnych orgánov od str. 112 a pokračujúcou aplikačnou komparáciou so zahraničnou úpravou. Kombinácia staršej právnej úpravy s platným stavom sa prejavuje aj v časti vysvetľujúcej starostlivosť riadneho hospodára, kde autor okrem iného vhodne poukazuje na problematické posudzovanie miery odbornosti osôb pôsobiacich v štatutárnych orgánoch vrátane podľa môjho názoru oprávnenej polemiky o aplikácii objektívneho alebo subjektívneho náhľadu na úroveň predmetnej starostlivosti. Jednotlivé zložky starostlivosti riadneho hospodára sú teoreticky zdôvodniteľné, ale v praxi ťažko objektivizovateľné. Autor predmetné prvky interpretuje v príslušných podkapitolách: segment lojality možno trochu extenzívne spája s automatickým záväzkom mlčanlivosti, aj keď v rámci striktniejšieho posudzovania odbornosti štatutára nie je ťažké sa s touto konštrukciou stotožniť. Navyše v prípade akýchkoľvek pochybností má byť primárnym kritériom záujem spoločnosti ako celku, čo je prostredníctvom citovania S. Černej zrejme aj dizertantov výklad s tým, že generálny záujem subjektu je zároveň len taký záujem, ktorý je v súlade s platným právom. Prekrývanie s princípom legality je v tomto prípade nevyhnutné. Predmetné zložky sú teoreticky aj aplikačne hmatateľnejšie než riziko v podnikateľskom úsudku, ktorého hranice možno kreovať len prostredníctvom externe posúdenej miery objektívnej informovanosti pri konkrétnom rozhodnutí. V množstve citovaných názorov je v rámci možností skúmaného

inštitútu pravdepodobne najpresnejší B. Havel, podľa ktorého musí byť podnikateľským úsudkom „*náležitě, informované a rozumné konanie statutárneho orgánu*“. Veľmi konkrétnou súčasťou starostlivosti riadneho hospodára sú ustanovenia upravujúce zákaz konkurencie (autor z dôvodu menšieho preklepu pri v.o.s. na str. 251 chybne uvádza § 74 namiesto § 84), ktoré sú interpretované o niečo stručnejšie, než by si to predkladaný text žiadal, uvedené možno ospravedlniť snahou o prechod k jednej z najvýznamnejších otázok súvisiacich s vybranou témou – povinnosť statutárneho orgánu k náhrade škody. Dizertant ako jednu z prvých charakteristík uvádza, že vzťah medzi obchodnou spoločnosťou a jej štatutárom je absolútnym obchodným záväzkovým vzťahom v zmysle § 261 ObchZ. Dnes jasná konštatácia nemala ešte do konca 90-tych rokov minulého storočia pevné základy, napr. v Slovenskej republike potvrdil predmetný stav až Najvyšší súd, keďže dlhodobá prax od počiatkov pôsobnosti Obchodného zákonníka často tendovala k zazmluvňovaniu tohto vzťahu pracovnoprávne. Uvedené bolo problematické práve z dôvodu následnej zodpovednosti, keďže osoby pôsobiace v pozícii štatutára a zároveň aj v zamestnaneckom vzťahu sa snažili obhajovať svoje neodborné konanie tým, že predmetný krok vykonal ako zamestnanec a nie ako štatutárny orgán.

Z praktického hľadiska je potešiteľné, že sa dizertant venuje aj procesným postupom s poukázaním na otázky týkajúce sa dôkazného bremena vrátane základných komparačných východísk, u ktorých je podstatná pozornosť venovaná derivatívnej žalobe.

Dizertant v závere uvádza najvýznamnejšie zistenia v rámci svojich stanovených cieľov, z ktorých možno jeho postoj koncentrovať do nasledujúceho: platnému Obchodnému zákonníku „*chýba zjednocujúci myšlienkový náboj a v súčasnosti pripomína skôr niekoľko zákonov poskladaných dohromady, zaoberajúcich sa obchodnoprávnou tematikou*“. Autorov do určitej miery skeptický pohľad prináša viacero zaujímavých podnetov v teoretickom výklade zodpovednosti ako aj v praktických súvislostiach starostlivosti riadneho hospodára.

Predložená dizertačná práca spĺňa autorom stanovené ciele a je plnohodnotným vedeckým textom s variabilnou použitou literatúrou rezultujúcou v bohatý odkazový aparát. Je nepochybne škodou, že tento druh prác má svoje objektívne limity, na druhej strane sa dizertant mohol pokúsiť abstrahovať príslušné problematiky tak, aby mala zreteľnejšiu hlavnú linku. To však neuvádzam ako oponentskú výčitku, ale ako konštatáciu v súlade s obvyklými vedeckými požiadavkami pre texty tohto druhu. Navyše je zrejmé, že rozhodne nadštandardné študijné a autorské nasadenie sa viac než v predloženom texte naplní prostredníctvom jeho publikovania pre širokú odbornú verejnosť, ktorá bude podľa dizertanta aktuálna už v blízkej budúcnosti.

Predložená dizertačná práca spĺňa požadované obsahové i formálne kritériá a v prípade zodpovedania otázok oponenta a primerane erudovanej argumentácie dizertanta v následnej odbornej diskusii navrhujem JUDr. Jindřichovi Vítekovi udeliť akademický titul „**PhD**“.

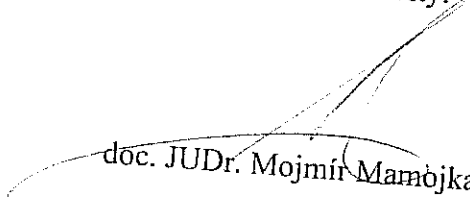
Návrh otázok:

1. Bližší výklad dizertanta k rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky uvedený na str. 79 predloženej práce: je teda úprava spoločného konania viacerých konateľov v s.r.o. obmedzením platným voči tretím osobám a tým nepôjde o obmedzenia naplňajúce § 13 ObchZ? V tejto súvislosti navrhujem, aby autor v nadväznosti na predmetný rozsudok prezentoval komparatívny aplikačný názor na znenie § 13 slovenského ObchZ.

2. Dizertant v závere svojej práce konštatuje, že z dôvodu objektívnych rozsahových možností sa nemohol venovať situáciám, ktoré vznikajú v korelácii pôsobenia dvoch právnych režimov v jednej osobe, kedy je štatutár zároveň zamestnancom spoločnosti. V tejto súvislosti navrhujem, aby sa dizertant stručne vyjadril k riešeniu zodpovednosti týchto osôb v rámci platného práva ako aj s prihliadnutím na znenie návrhu zákona o obchodných spoločnostiach a družstvách.

3. Názor dizertanta – vzhľadom k objektívnym ťažkostiam v rámci vytvorenia legislatívneho rámca pre ES a následným rozčarovaniám z pôvodných odhadov aplikácie – na tvorbu štatútu Európskej súkromnej spoločnosti a odhadnutie jej potenciálnej efektivity.

Bratislava, 20. január 2012

doc. JUDr. Mojmir Mamojka, PhD.